Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (druga izba)

z dnia 20 grudnia 2017 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości – Współpraca sądowa w sprawach cywilnych – Jurysdykcja i uznawanie oraz wykonywanie orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych – Konwencja z Lugano II – Zawisłość sporu – Pojęcie „sądu" – Organ pojednawczy prawa szwajcarskiego odpowiedzialny za przeprowadzenie postępowania pojednawczego poprzedzającego wszelkie postępowanie sądowe w przedmiocie rozpoznania sprawy co do istoty

W sprawie C-467/16

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Amtsgericht Stuttgart (sąd rejonowy w Stuttgarcie, Niemcy) postanowieniem z dnia 8 sierpnia 2016 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 22 sierpnia 2016 r., w postępowaniu:

Brigitte Schlömp

przeciwko

Landratsamt Schwäbisch Hall

TRYBUNAŁ (druga izba),

w składzie: M. Ilešič, prezes izby, A. Rosas, C. Toader (sprawozdawca), A. Prechal i E. Jarašiūnas, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Szpunar,

sekretarz: M. Aleksejev, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 5 lipca 2017 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

– w imieniu B. Schlömp przez D. Adama, Rechtsanwalt,

– w imieniu Landratsamt Schwäbisch Hall przez D. Vollmera, Rechtsanwalt,

– w imieniu rządu szwajcarskiego przez M. Schölla oraz R. Rodrigueza, działających w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: niemiecki.

– w imieniu Komisji Europejskiej przez M. Wilderspina oraz M. Heller, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 18 października 2017 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 27 i 30 konwencji o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, podpisanej w dniu 30 października 2007 r. i zatwierdzonej w imieniu Wspólnoty decyzją Rady 2009/430/WE z dnia 27 listopada 2008 r. (Dz.U. 2009, L 147, s. 1) (zwaną dalej „konwencją z Lugano II").

2 Został on złożony w ramach sporu pomiędzy B. Schlömp a Landratsamt Schwäbisch Hall (organem administracyjnym dla okręgu Schwäbisch Hall, Niemcy, zwanym dalej „organem administracyjnym") w przedmiocie powództwa B. Schlömp o ustalenia nieistnienia obowiązku alimentacyjnego (zwanego dalej „powództwem o stwierdzenie nieistnienia stosunku prawnego lub prawa").

Ramy prawne

Konwencja z Lugano II

3 Rozdział II konwencji z Lugano II, zatytułowany „Jurysdykcja", zawiera w sekcji 2, zatytułowanej „Jurysdykcja szczególna", art. 5 ust. 2, zgodnie z którym:

„Osoba, która ma miejsce zamieszkania na terytorium państwa związanego niniejszą konwencją, może być pozwana w innym państwie związanym niniejszą konwencją:

[…]

2) w sprawach alimentacyjnych,
   a) gdzie uprawniony do alimentów ma miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu; […]".

4 Należąca do rozdziału II sekcja 9, zatytułowana „Zawisłość sprawy – sprawy wiążące się ze sobą", zawiera art. 27–30. Zgodnie z art. 27 tej konwencji:

„1. Jeżeli przed sądami różnych państw związanych niniejszą konwencją zawisły sprawy o to samo roszczenie między tymi samymi stronami, sąd, przed który wytoczono powództwo później, z urzędu zawiesza postępowanie do czasu stwierdzenia jurysdykcji sądu, przed który najpierw wytoczono powództwo.

2. Jeżeli stwierdzona zostanie jurysdykcja sądu, przed którym najpierw wytoczono powództwo, sąd, przed którym wytoczono powództwo później, stwierdza brak swojej jurysdykcji na rzecz tego sądu".

5 Artykuł 30 tej samej konwencji stanowi:

„Dla celów niniejszej sekcji przyjmuje się, że powództwo zostało wytoczone przed sąd:

1) w chwili, w której dokument wszczynający postępowanie albo dokument równorzędny został wniesiony do sądu, pod warunkiem że powód nie zaniechał następnie podjęcia czynności, do których podjęcia był obowiązany celem spowodowania doręczenia dokumentu pozwanemu; lub

2) jeżeli doręczenie pozwanemu powinno nastąpić przed wniesieniem dokumentu do sądu – w chwili, w której organ odpowiedzialny za doręczenie otrzymał dokument, pod warunkiem że powód nie zaniechał następnie podjęcia czynności, do których podjęcia był obowiązany celem wniesienia dokumentu do sądu […]”.

6 Rozdział V konwencji z Lugano II, zatytułowany „Przepisy ogólne”, zawiera w szczególności art. 62, który przewiduje:

„Na potrzeby niniejszej konwencji pojęcie „sąd” obejmuje wszelkie organy wyznaczone przez państwo związane niniejszą konwencją jako posiadające jurysdykcję w sprawach należących do zakresu niniejszej konwencji […]”.

7 Zawarty w rozdziale VII konwencji z Lugano II, zatytułowanym „Stosunek do rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 oraz innych aktów prawnych”, art. 64 stanowi:

„1. Niniejsza konwencja nie narusza stosowania przez państwa członkowskie Wspólnoty Europejskiej rozporządzenia [Rady] nr 44/2001 [z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 19, t. 4, s. 42)] wraz z późniejszymi zmianami, Konwencji o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, podpisanej w Brukseli w dniu 27 września 1968 r., Protokołu w sprawie wykładni tej konwencji przez Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich, podpisanego w Luksemburgu w dniu 3 czerwca 1971 r., w brzmieniu ustalonym przez konwencje o przystąpieniu do przywołanej konwencji oraz przywołanego Protokołu przez państwa przystępujące do Wspólnot Europejskich, ani też Umowy między Wspólnotą Europejską a Królestwem Danii w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych, podpisanej w Brukseli w dniu 19 października 2005 r.

2. Jednakże niniejszą konwencję stosuje się w każdym wypadku:

a) w sprawach jurysdykcji, jeżeli pozwany ma miejsce zamieszkania na terytorium państwa, w którym obowiązuje niniejsza konwencja, ale nie obowiązuje akt prawny, o którym mowa w ustępie 1 niniejszego artykułu, lub jeżeli sądy tego państwa mają jurysdykcję na podstawie artykułu 22 lub 23 niniejszej konwencji;

b) zawisłości sporu lub spraw wiążących się ze sobą w rozumieniu artykułów 27 i 28, jeżeli postępowanie zostało wszczęte w państwie, w którym obowiązuje niniejsza konwencja, ale nie obowiązuje akt prawny, o którym mowa w ustępie 1 niniejszego artykułu oraz w państwie, w którym obowiązuje zarówno niniejsza konwencja, jak i akt prawny, o którym mowa w ustępie 1 niniejszego artykułu;

[…]”.

Przepisy unijne

Rozporządzenie nr 44/2001

8 Należąca do rozdziału II sekcja 9, zatytułowana „Zawisłość sprawy – sprawy wiążące się ze sobą” zawiera art. 27–30. Zgodnie z art. 27 wspomnianego rozporządzenia:

„1. „Jeżeli przed sądami różnych państw członkowskich zawisły
sprawy o to samo roszczenie między tymi samymi stronami, sąd,
przed który wytoczono powództwo później, z urzędu zawiesza postępowanie do czasu stwierdzenia jurysdykcji sądu, przed który najpierw wytoczono powództwo.

2. Jeżeli stwierdzona zostanie jurysdykcja sądu, przed którym najpierw wytoczono powództwo, sąd, przed którym wytoczono powództwo później, stwierdza brak swojej jurysdykcji na rzecz tego sądu”.

9 Zgodnie z art. 30 tegoż rozporządzenia:

„Dla celów niniejszej sekcji przyjmuje się, że powództwo zostało wytoczone przed sąd:

1) w chwili, w której dokument wszczynający postępowanie albo dokument równorzędny został wniesiony do sądu, pod warunkiem że powód nie zaniechał następnie podjęcia czynności, do których podjęcia był obowiązany celem spowodowania doręczenia dokumentu pozwanemu; lub

2) jeżeli doręczenie pozwanemu powinno nastąpić przed wniesieniem dokumentu do sądu – w chwili, w której organ odpowiedzialny za doręczenie otrzymał dokument, pod warunkiem że powód nie zaniechał następnie podjęcia czynności, do których podjęcia był obowiązany
celem wniesienia dokumentu do sądu”.

Rozporządzenie (UE) nr 1215/2012

10 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2012, L 351, s. 1), które uchyliło rozporządzenie nr 44/2001 stosuje się – z wyjątkiem niektórych przepisów – od dnia 10 stycznia 2015 r.

11 Artykuł 29 ust. 1 i 2 i art. 32 rozporządzenia przejmują w istocie przepisy art. 27 i 30 rozporządzenia nr 44/2001.

Rozporządzenie (WE) nr 4/2009

12 Zgodnie z brzmieniem art. 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 4/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych (Dz.U. 2009, L 7, s. 1):

„Sądami, które mają jurysdykcję do rozpoznania spraw dotyczących zobowiązań alimentacyjnych w państwach członkowskich, są:

a) sąd zwykłego miejsca pobytu pozwanego; lub

b) sąd zwykłego miejsca pobytu wierzyciela; lub

[…]”.

13 Zgodnie z brzmieniem art. 68 ust. 1 tego rozporządzenia:

„Z zastrzeżeniem art. 75 ust. 2 niniejsze rozporządzenie zmienia rozporządzenie (WE) nr 44/2001, zastępując przepisy tego rozporządzenia stosowane w zakresie zobowiązań alimentacyjnych".

Prawo szwajcarskie

Kodeks postępowania cywilnego

14 Artykuł 62 ust. 1 Schweizer Zivilprozessordnung (szwajcarskiego kodeksu postępowania cywilnego, zwanego dalej „kpc"), należący do zatytułowanego „Zawisłość i skutki wycofania powództwa" tytułu 4 części 1 kodeksu, przewiduje:

„Postępowanie zostaje wszczęte w chwili złożenia wniosku o przeprowadzenie postępowania pojednawczego, skargi, wytoczenia powództwa lub wniesienia wspólnego pozwu o rozwód.

[…]".

15 Postępowanie pojednawcze jest uregulowane w art. 197–212 tytułu 1 części 2 kpc. Zgodnie z art. 197 kpc, zatytułowanym „Zasada":

„Postępowanie sądowe w przedmiocie rozpoznania sprawy co do istoty zostaje poprzedzone podjęciem próby rozstrzygnięcia sporu w drodze postępowania pojednawczego przed organem pojednawczym".

16 Artykuł 198 kpc wylicza wyjątki od obowiązku przeprowadzenia postępowania pojednawczego.

17 Rozdział 2, zatytułowany „Postępowanie pojednawcze", należący do tytułu 1 części 2 kpc zawiera art. 202–207. Zgodnie z art. 202 kpc, zatytułowanym „Wszczęcie postępowania":

„1. Postępowanie zostaje wszczęte poprzez wniesienie wniosku o przeprowadzenie postępowania pojednawczego. […]

2. Wniosek o przeprowadzenie postępowania pojednawczego zawiera wskazanie drugiej strony, żądania i opisu przedmiotu sporu.

3. Organ pojednawczy bezzwłocznie notyfikuje wniosek drugiej stronie i jednocześnie wzywa strony na posiedzenie pojednawcze.

[…]".

18 Rozdział 3, zatytułowany „Porozumienie i zezwolenie na wytoczenie powództwa", należący do tytułu 1 części 2 kpc zawiera art. 208–209. Zgodnie z art. 208 kpc, zatytułowanym „Porozumienie stron":

„1 Jeżeli postępowanie pojednawcze zakończy się porozumieniem, organ pojednawczy odnotowuje ugodę, uznanie roszczenia, względnie bezwarunkowe wycofanie żądania w protokole, a następnie przedstawia protokół stronom do podpisu. Każda ze stron otrzymuje kopię protokołu.

Ugoda, uznanie roszczenia, względnie bezwarunkowe wycofanie żądania mają skutek wiążącej decyzji".

19 Zgodnie z art. 209 tego kpc, zatytułowanym „Zezwolenie na wytoczenie powództwa”:

„1. W przypadku gdy postępowanie pojednawcze nie zakończy się porozumieniem, organ pojednawczy odnotowuje ten fakt w protokole i wydaje zezwolenie na wytoczenie powództwa:

[…]

b) wnioskodawcy […]

[…]

3. Wnioskodawca jest uprawniony do wniesienia sprawy do sądu w ciągu trzech miesięcy od wydania zezwolenia na wytoczenie powództwa.

[…]”.

20 Rozdział 4 tytułu 1 części 2 kpc, zatytułowany „Projekt orzeczenia i rozstrzygnięcie”, zawiera art. 210–212. Artykuł 210 kpc, zatytułowanym „Projekt orzeczenia” przewiduje:

„1. Organ pojednawczy może przedstawić stronom projekt orzeczenia:

[…]

c. w pozostałych sporach majątkowych, w przypadku których wartość przedmiotu sporu nie przekracza 5000 franków szwajcarskich (CHF) (około 4 350 EUR).

[…]”.

21 Zgodnie z art. 211 tego kpc, zatytułowanym „Skutki”:

„1. Projekt orzeczenia jest akceptowany i ma skutek wiążącego rozstrzygnięcia, o ile żadna ze stron nie wniesie sprzeciwu w terminie 20 dni począwszy od dnia, w którym projekt ten został jej zakomunikowany na piśmie. Sprzeciw nie wymaga uzasadnienia.

2. Po otrzymaniu sprzeciwu organ pojednawczy wydaje zezwolenie na wytoczenie powództwa.

[…]”.

22 Zgodnie z art. 212 kpc, zatytułowanym „Rozstrzygnięcie” „na wniosek wnioskodawcy organ pojednawczy może orzec co do istoty sprawy w sporach majątkowych, w których wartość sporu nie przekracza 2000 franków szwajcarskich (CHF) (około 1 740 EUR)”, a „postępowanie ma charakter ustny”.

Federalny kodeks prawa prywatnego międzynarodowego

23 Federalny kodeks prawa prywatnego międzynarodowego w brzmieniu mającym zastosowanie do stanu faktycznego, którego dotyczy postępowanie główne, przewiduje w art. 9, zatytułowanym „Zawisłość sporu” i należącym do sekcji 2, zatytułowanej z kolei „Jurysdykcja”:

„1. Jeżeli sprawa o to samo roszczenie między tymi samymi stronami zawisła już przed sądem innego państwa, sąd szwajcarski zawiesza postępowanie, jeżeli należy spodziewać się, że sąd innego państwa wyda w rozsądnym terminie orzeczenie, które może zostać uznane w Szwajcarii.

2. W celu ustalenia, w którym momencie postępowanie zostaje wszczęte przed sądem w Szwajcarii, decydująca jest data pierwszej czynności koniecznej do wszczęcia postępowania. Wszczęcie postępowania pojednawczego jest w tym celu wystarczające.

3. Sąd szwajcarski umarza postępowanie, z chwilą gdy zostanie mu przedłożone orzeczenie sądu innego państwa, które może zostać uznane w Szwajcarii".

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

24 Zamieszkała w Szwajcarii Brigitte Schlömp jest rodzoną córką H.S., która jako osoba wymagająca stałej opieki została umieszczona w hospicjum w Niemczech i z tego tytułu otrzymuje uzupełniające świadczenia z zakresu pomocy społecznej, wypłacane jej przez niemiecki organ administracyjny.

25 Zgodnie z prawem niemieckim przyznane przez organ administracji państwowej świadczenia są wypłacane przez podmioty zobowiązane do wypłaty pomocy społecznej, które na drodze roszczenia regresowego mogą dochodzić zwrotu tych świadczeń od rodzonych dzieci uprawnionego, o ile są one zdolne do poniesienia ciężaru ich spełnienia.

26 W dniu 16 października 2015 r. niemiecki organ administracyjny złożył wniosek o przeprowadzenie postępowania pojednawczego do Friedensrichteramt des Kreises Reiat, Kanton Schaffhausen (sędziego pokoju w powiecie Reiat, kanton Szafuza, Szwajcaria), działającego w charakterze organu pojednawczego, żądając od B. Schlömp minimalnej kwoty 5 000 EUR, z zastrzeżeniem zmiany wysokości żądania po udzieleniu dodatkowych informacji przez B. Schlömp.

27 Jako że postępowanie pojednawcze nie zakończyło się porozumieniem, Friedensrichteramt des Kreises Reiat (sędzia pokoju w powiecie Reiat) wydał w dniu 25 stycznia 2016 r. „zezwolenie na wytoczenie powództwa", które zostało doręczone niemieckiemu organowi administracyjnemu w dniu 26 stycznia 2016 r.

28 W dniu 11 maja 2016 r. do Kantongericht Schaffhausen (sądu kantonu Szafuza, Szwajcaria) zostało przez ów organ administracyjny wniesione powództwo przeciwko B. Schlömp o zapłatę, z tytułu zobowiązania alimentacyjnego, minimalnej kwoty, o której mowa w pkt 26 niniejszego wyroku, z zastrzeżeniem stosownej zmiany wysokości żądania po udzieleniu przez B. Schlömp dodatkowych informacji dotyczących możliwości poniesienia przez nią ciężaru świadczenia.

29 W międzyczasie, to znaczy po złożeniu wniosku o przeprowadzenie postępowania pojednawczego, ale przed wniesieniem sprawy do Kantonsgericht Schaffhausen (sądu kantonu Szafuza), pismem z dnia 19 lutego 2016 r., które wpłynęło do Amtsgericht (Familiengericht) Schwäbisch Hall (sądu rodzinnego przy sądzie rejonowym w Schwäbisch Hall, Niemcy) w dniu 22 lutego 2016 r., B. Schlömp wytoczyła w oparciu o art. 3 lit. a) i b) rozporządzenia nr 4/2009 powództwo o stwierdzenie nieistnienia stosunku prawnego lub prawa.

30 Postanowieniem z dnia 7 marca 2016 r. sąd ów uznał się za niewłaściwy miejscowo do rozpoznania sprawy i przekazał ją Amtsgericht (Familiengericht) Stuttgart (sądowi rodzinnemu przy sądzie rejonowym w Stuttgarcie), do która sprawa wpłynęła w dniu 21 marca 2016 r.

31 Po doręczeniu niemieckiemu organowi administracyjnemu w dniu 26 kwietnia 2016 r. powództwa o stwierdzenie nieistnienia stosunku prawnego lub prawa organ ten podniósł w dniu 17 maja 2016 r. zarzut zawisłości sporu, wskazując na postępowanie toczące się w Szwajcarii, co zgodnie z art. 27 ust. 1 konwencji z Lugano II powinno prowadzić do zawieszenia przez sąd niemiecki postępowania. Brigitte Schlömp wniosła o oddalenie zarzutu uznając, że organ pojednawczy nie jest „sądem", tak iż przepisy art. 27 ust. 1 konwencji z Lugano II nie znajdują zastosowania.

32 Opierając się na orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości, w szczególności na wyrokach z dnia 8 grudnia 1987 r., Gubisch Maschinenfabrik (144/86, EU:C:1987:528) oraz z dnia 6 grudnia 1994 r., Tatry (C-406/92, EU:C:1994:400), sąd odsyłający uważa, że u podstawy powództwa o zapłatę, któremu towarzyszy żądanie udzielenia informacji, wytoczonego w Szwajcarii przez organ administracji oraz powództwa o stwierdzenie nieistnienia stosunku prawnego lub prawa wytoczonego w Niemczech leży w obydwu przypadkach wymagająca ustalenia kwestia, czy w wyniku subrogacji z mocy prawa na B. Schlömp ciąży obowiązek alimentacyjny.

33 Sąd odsyłający stwierdza, że z przepisów kpc, w szczególności z jego art. 62 ust. 1 w związku z art. 202 ust. 1 tegoż kcp, wynika, że w prawie szwajcarskim – z zastrzeżeniem kilku wyjątków, które nie znajdują zastosowania w niniejszej sprawie – postępowanie zostaje bezwzględnie wszczęte w chwili złożenia wniosku o przeprowadzenie postępowania pojednawczego. W konsekwencji sąd ów uważa, że postępowanie pojednawcze oraz wszczęte później postępowanie sądowe stanowią jedno i to samo postępowanie.

34 Sąd odsyłający zastanawia się jednakże, czy organ pojednawczy, do którego wpłynął wniosek o przeprowadzenie postępowania pojednawczego, może zostać uznany za „sąd” w rozumieniu art. 27 i 30 konwencji z Lugano II.

35 W tych okolicznościach Amtsgericht Stuttgart (sąd rejonowy w Stuttgarcie) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy pojęcie »sądu« w ramach stosowania art. 27 i 30 [konwencji z Lugano II] obejmuje również organ pojednawczy w rozumieniu prawa szwajcarskiego?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

36 Poprzez swoje pytanie sąd odsyłający pragnie ustalić, czy art. 27 i 30 konwencji z Lugano II należy interpretować w ten sposób, że w sytuacji zawisłości sporu moment wszczęcia obligatoryjnego postępowania pojednawczego przed organem pojednawczym w rozumieniu prawa szwajcarskiego stanowi moment wytoczenia powództwa przed „sądem”.

W przedmiocie zastosowania konwencji z Lugano II

37 Konwencja z Lugano II weszła w życie pomiędzy Unią Europejską a Konfederacją Szwajcarską w dniu 1 stycznia 2011 r. (Dz.U. 2011, L 138, s. 1). Zgodnie z art. 5 ust. 2 rzeczonej konwencji spory dotyczące zobowiązań alimentacyjnych są, co do zasady, objęte zakresem stosowania owej konwencji.

38 Tytułem wstępu należy zbadać, czy w świetle art. 64 konwencji z Lugano II, regulującego stosunek tej konwencji do rozporządzenia nr 44/2001, konwencja z Lugano II może być stosowana do okoliczności sporu stanowiącego przedmiot postępowania głównego.

39 Zgodnie z art. 64 ust. 1 konwencji z Lugano II nie narusza ona stosowania przez państwa członkowskie rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 wraz z późniejszymi zmianami. Nie mniej jednak, co wynika z art. 64 ust. 2 lit. b) rzeczonej konwencji, stosuje się ona w każdym wypadku zawisłości sporu, jeżeli postępowanie zostało wszczęte w państwie, w którym obowiązuje konwencja, ale nie obowiązuje akt prawny, o którym mowa w art. 64 ust. 1 – takim jak Konfederacja Szwajcarska – oraz w państwie, w którym obowiązuje zarówno niniejsza konwencja, jak i akt prawny, o którym mowa w art. 64 ust. 1 – takim jak Republika Federalna Niemiec.

40 Rozporządzenie nr 44/2001 zostało uchylone przez rozporządzenie nr 1215/2012, które to – z pewnymi wyjątkami – stosuje się od dnia 10 stycznia 2015 r.

41 Jak wynika z art. 68 ust. 1 rozporządzenia nr 4/2009 rozporządzenie to zmienia rozporządzenie nr 44/2001, zastępując jego przepisy stosowane w zakresie zobowiązań alimentacyjnych. Z zastrzeżeniem przepisów przejściowych rozporządzenia nr 4/2009 państwa członkowskie powinny w zakresie zobowiązań alimentacyjnych stosować przepisy tego rozporządzenia w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz w sprawie pomocy prawnej zamiast przepisów rozporządzenia nr 44/2001. Do przepisów rozporządzenia nr 4/2009 regulujących jurysdykcję należy jego art. 3 lit. a).

42 W zakresie w jakim art. 64 ust. 1 konwencji z Lugano II odsyła do późniejszych zmian rozporządzenia nr 44/2001, odesłanie to należy rozumieć jako obejmujące rozporządzenia nr 4/2009 i nr 1215/2012.

43 W konsekwencji, zgodnie z art. 64 ust. 2 konwencji z Lugano II, znajduje ona zastosowanie do sporu stanowiącego przedmiot postępowania głównego.

Co do istoty sprawy

44 Z brzmienia art. 27 ust. 1 konwencji z Lugano II wynika, że sytuacja zawisłości sprawy zachodzi, gdy powództwa o to samo roszczenie zostały wytoczone między tymi samymi stronami przed sądami różnych państw członkowskich.

45 Artykuł 30 konwencji z Lugano II definiuje jako moment wytoczenia powództwa przed sąd dla celów stosowania sekcji 9 tytułu II tej konwencji chwilę, w której dokument wszczynający postępowanie albo dokument równorzędny został wniesiony do sądu, pod warunkiem że powód nie zaniechał następnie podjęcia czynności, do których podjęcia był obowiązany celem spowodowania doręczenia dokumentu pozwanemu lub, jeżeli doręczenie pozwanemu powinno nastąpić przed wniesieniem dokumentu do sądu – w chwili, w której organ odpowiedzialny za doręczenie otrzymał dokument, pod warunkiem że powód nie zaniechał następnie podjęcia czynności, do których podjęcia był obowiązany celem wniesienia dokumentu do sądu.

46 W pierwszej kolejności należy zauważyć, że przepisy konwencji z Lugano II mają brzmienie praktycznie identyczne z brzmieniem odpowiadających im artykułów rozporządzeń nr 44/2001 i nr 1215/2012.

47 Jak zauważył również rzecznik generalny w pkt 27 opinii cel zapewnienia jednolitej wykładni równoważnych postanowień konwencji z Lugano II i rozporządzenia nr 44/2001 wraz z późniejszymi zmianami wynika w szczególności z ostatniego motywu Protokołu 2 w sprawie jednolitej wykładni konwencji [z Lugano II] oraz w sprawie Stałego Komitetu (Dz.U. 2007, L 339, s. 27) oraz z art. 1 tego protokołu, zgodnie z którymi sądy stosujące tę konwencję i dokonujące jej wykładni uwzględniają w należyty sposób zasady ustanowione w odpowiednich orzeczeniach dotyczących postanowień lub podobnych postanowień tych instrumentów prawnych.

48 Także Trybunał zauważył tożsamość przedmiotu oraz brzmienia przepisów rozporządzenia nr 44/2001 oraz postanowień konwencji z Lugano II pozwalającą zagwarantować spójność pomiędzy ustanawianymi przez nie reżimami prawnymi [zob. podobnie opinia 1/03 (nowa konwencja z Lugano) z dnia 7 lutego 2006 r., EU:C:2006:81, pkt 152, 153].

49 Następnie, w związku z analogicznością współwystępujących mechanizmów służących rozstrzyganiu kwestii zawisłości sporu ustanowionych przez konwencję z Lugano II oraz rozporządzenia nr 44/2001 i nr 1215/2012 oraz biorąc od uwagę cel jednolitej wykładni przywołany w pkt 47 niniejszego wyroku, należy uznać, że art. 27 konwencji z Lugano II ma charakter obiektywny i automatyczny, i opiera się na porządku chronologicznym wytaczania powództw (zob. analogicznie wyrok z dnia 4 maja 2017 r., HanseYachts, C-29/16, EU:C:2017:343, pkt 28 i przytoczone tam orzecznictwo).

50 W tym kontekście, jak zauważył również rzecznik generalny w pkt 41 swojej opinii, art. 30 konwencji z Lugano II definiuje w sposób jednolity i autonomiczny moment wytoczenia powództwa przed sądem dla celów stosowania sekcji 9 rozdziału II owej konwencji, w szczególności dla celów jej art. 27, pragnąć zmniejszyć ryzyko toczenia się równoległych postępowań w różnych umawiających się państwach.

51 W końcu, jeżeli chodzi o sformułowane w art. 27 ust. 1 konwencji z Lugano II wymogi dotyczące tożsamości stron i roszczenia podnoszonego przed sądami różnych państw członkowskich, należy zauważyć, że z orzecznictwa Trybunału poświęconego wykładni art. 27 rozporządzenia nr 44/2001, które można stosować w drodze analogii do art. 27 konwencji z Lugano II wynika, iż powództwo, które zmierza do uzyskania orzeczenia stwierdzającego odpowiedzialność pozwanego za szkodę ma tę samą przyczynę i ten sam przedmiot co wytoczone przez tego pozwanego powództwo o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego lub prawa zmierzające do uzyskania orzeczenia stwierdzającego, że nie jest on odpowiedzialny za rzeczoną szkodę (zob. podobnie wyrok z dnia 19 grudnia 2013 r., NIPPONKOA Insurance, C-452/12, EU:C:2013:858, pkt 42 i przytoczone tam orzecznictwo.

52 Jak stwierdził już sąd odsyłający w rozpatrywanej sprawie pomiędzy postępowaniem wytoczonym przed sądem odsyłającym a postępowaniem wytoczonym przed Kantonsgericht Schaffhausen (sądu kantonu Szafuza) zachodzi sytuacja zawisłości sporu, ponieważ u podstawy obydwu postępowań leży wymagająca ustalenia kwestia, czy w wyniku subrogacji z mocy prawa na B. Schlömp ciąży obowiązek alimentacyjny.

53 Ze szwajcarskiego kpc wynika, że postępowanie zostaje wszczęte w chwili złożenia wniosku o przeprowadzenie postępowania pojednawczego, skargi, wytoczenia powództwa lub wniesienia wspólnego pozwu o rozwód. Postępowanie pojednawcze jest przewidziane w ustawie, obowiązuje w nim zasada kontradyktoryjności i jest ono, co do zasady, obligatoryjne. Jego nieprzeprowadzenie powoduje niedopuszczalność powództwa wytaczanego przed sądem. Postępowanie to może doprowadzić – w przypadku sporów, których wartość nie przekracza 2000 franków szwajcarskich (CHF) (około 1 740 EUR) do wiążącego rozstrzygnięcia, względnie – w przypadku sporów, których wartość nie przekracza 5000 CHF (około 4 350 EUR) do sporządzenia projektu wyroku, który przy braku sprzeciwu uzyskuje prawomocność, względnie do zatwierdzenia ugody lub wydania zezwolenia na wytoczenie powództwa. W tym ostatnim przypadku wnioskodawca jest uprawniony do wniesienia sprawy do sądu w ciągu trzech miesięcy od wydania zezwolenia na wytoczenie powództwa. Ponadto art. 9 ust. 2 szwajcarskiego federalnego kodeksu prawa prywatnego międzynarodowego stanowi, że w celu ustalenia, w którym momencie postępowanie zostaje wszczęte przed sądem w Szwajcarii, decydująca jest data pierwszej czynności koniecznej do wszczęcia postępowania, a wszczęcie postępowania pojednawczego jest w tym celu wystarczające.

54 Ponadto, jak zauważył rząd szwajcarski w uwagach przedstawionych ustnie, organy pojednawcze, po pierwsze, są związane ustanowionymi w kpc gwarancjami dotyczącymi wyłączenia sędziów pokoju zasiadających w organie pojednawczym i, o drugie, sprawują powierzone im funkcje w sposób całkowicie niezależny.

55 Z przepisów kpc wynika, że wykonując powierzone im przez kpc funkcje organy pojednawcze mogą być uważane za „sąd” w rozumieniu art. 62 konwencji z Lugano II.

56 Zgodnie bowiem z brzmieniem art. 62 owej konwencji pojęcie „sąd” obejmuje wszelkie organy wyznaczone przez państwo związane niniejszą konwencją jako posiadające jurysdykcję w sprawach należących do zakresu konwencji.

57 Jak zostało podkreślone w Sprawozdaniu objaśniającym do konwencji z Lugano II sporządzonym przez profesora F. Pocara i zatwierdzonym przez Radę (Dz.U. 2009, C 319, s. 1) sformułowanie art. 62 konwencji z Lugano II odzwierciedla podejście funkcjonalne do pojęcia sądu, w związku z którym za sąd uznaje się organy ze względy na pełnione przez nie funkcje a nie na podstawie ich formalnej klasyfikacji w prawie krajowym.

58 W świetle całokształtu powyższych rozważań na przedstawione pytanie należy odpowiedzieć, że art. 27 i 30 konwencji z Lugano II należy interpretować w ten sposób, że w sytuacji zawisłości sporu moment wszczęcia obligatoryjnego postępowania pojednawczego przed organem pojednawczym w rozumieniu prawa szwajcarskiego stanowi moment wytoczenia powództwa przed „sądem".

W przedmiocie kosztów

59 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (druga izba) orzeka, co następuje:

Artykuły 27 i 30 konwencji o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, podpisanej w dniu 30 października 2007 r. i zatwierdzonej w imieniu Wspólnoty decyzją Rady 2009/430/WE z dnia 27 listopada 2008 r. należy interpretować w ten sposób, że w sytuacji zawisłości sporu moment wszczęcia obligatoryjnego postępowania pojednawczego przed organem pojednawczym w rozumieniu prawa szwajcarskiego stanowi moment wytoczenia powództwa przed „sądem".

Podpisy